

AND DEVELOPMENT OF NEW SYSTEMS AND FORMS OF PHYSICAL EDUCATION POPULATION EUROPE AND THE WORLD IN MODERN TIMES (XVII-XIX CENTURIES).

Dmitry Solovey

Dnepropetrovsk State Institute of Physical Culture and sports

The article is devoted to the basic laws of the emergence and development of new systems and forms of physical education in Europe and the world in modern times (XVII-XIX c.). The main gymnastic systems of physical education (German, Swedish, French), which arose and spread to Europe in modern times are analyzed during researches. The factors that have directly affect the emergence and development of forms of organization of physical education in Europe and the world in modern times, are revealed. The most important of them were military, political, economic, cultural.

Keywords: forms of physical education, systems of physical education, modern time, factors.

ФУНКЦІЇ КЕРУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Олександр Терещенко

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Актуальність. Для дослідників проблема групової психології - це проблема вивчення особистісних якостей в умовах діяльності малих груп. Логіка розвитку соціально-психологічних і педагогічних знань вимагає усвідомлення незаперечного факту про те, що неможливо вивчити особистість, пояснити своєрідність її поведінки, особливо в екстремальних умовах тренування і змагань, без розкриття внутрішніх механізмів і оцінки умов її розвитку й удосконалення на рівні групової та індивідуальної спортивної діяльності. Обмеженість контингенту у малих групах дозволяє створювати моделі міжособистісних відносин з переносом на більші об'єкти за рахунок високої інтенсивності взаємодії членів колективу в однакових умовах.

Вивчення малих груп відкриває можливість вирішення не тільки організаційних питань, але і проведення суворо контрольованих психолого-педагогічних спостережень.

Сучасний спорт вимагає від людей, які ним займаються, неординарності, пов'язаної з фізичними і психічними навантаженнями. Звідси – стресові стани, що спричиняють нервові перенапруження, конфліктні ситуації, «передстартові лихоманки» та інші негативні стани спортсмена. Своєчасне вживання необхідних заходів щодо нейтралізації наслідків несприятливих ситуацій та їхньої профілактики за рахунок використання принципів керування дозволить істотно підвищити ефективність діяльності спортивно-педагогічних систем у цілому й окремих спортсменів зокрема.

Мета дослідження. У даній статті зроблена спроба систематизувати накопичені дані про генезис, структуру, динаміку керування; надати інформацію та рекомендації викладачам фізичного виховання, тренерам.

Виклад основного матеріалу. У процесі фізичного виховання і спортивного тренування виділяють такі управлінські функції, як: планування, організація, мотивація, контроль.

За кожною з цих функцій стоїть складна робота тренера зі спортсменами, викладача з учнями, студентами, тренера зі спортсменами.

Планування – одна з найважливіших функцій керування, що забезпечує основу для всіх управлінських функцій. Інші функції керування: організація, мотивація і контроль, орієнтовані на виконання стратегічних планів.

Стратегічне планування – це набір дій і рішень керівництва, що приводять до розробки специфічних стратегій, спрямованих на допомогу в досягненні цілей спортивно-педагогічною системою. Усвідомлення організаційних стратегій навчально-тренувального процесу являє собою визначену діяльність, що передбачає

IV. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

постійний розвиток мислення керівника, тренера для пошуку більш довершених стратегічних напрямів і підвищення професіоналізму у керуванні.

Найбільш істотним елементом під час планування є вибір мети організації. Якщо рівень спортивних організацій має складну, розгалужену структуру, то для них необхідними є адекватні і точно сформульовані цілі. Для того, щоб мета сприяла ефективній діяльності організації навчально-тренувального процесу, вони повинні відповідати певним вимогам: бути конкретними і кількісно вимірними.

Початком виконання функції планування є визначення мети. Ця функція має кілька етапів:

- 1) вибір мети;
- 2) визначення вихідних передумов для майбутнього прийняття рішень;
- 3) пошук і визначення альтернатив для прийняття рішень;
- 4) вибір оптимальної (найкращої) альтернативи серед можливих;
- 5) виконання плану.

Під час реалізації функції планування варто приймати ефективні рішення, в основі яких лежить дія двох важливих факторів:

- вибір найкращої альтернативи;
- урахування можливостей спортсмена.

Цими факторами визначається якість рішення. Прийняття рішень виконавцями також є істотним чинником, що впливає на його ефективність.

При використанні функції планування реалізується принцип прийняття зобов'язань з боку спортсмена, що розглядається з урахуванням гнучкості структури планування для зменшення ризику втрат – зайвих енергетичних витрат і збільшення часу досягнення запланованих результатів. Крім того, зобов'язання, прийняті спортсменом, є додатковим стимулом для формування більш спеціалізованих мотивацій і підвищують відповідальність за виконання запланованої тренувальної роботи.

Для досягнення цілей потрібна взаємодія певних факторів як організаційних, так і психологічних. Складна їхня взаємодія повинна координуватися вектором мети для одержання позитивного результату.

Планування, як функція керування включає вибір цілей в організм тренувального процесу, а також визначення його спрямованості, послідовної побудови блоків і програм, засобів і методів їхнього досягнення. По суті планування забезпечує основу прийняття інтегрованих рішень, спрямованих на **досягнення** максимальної ефективності тренувального процесу, як системи відповідно до поставлених цілей.

Процеси планування тренувального процесу і прийняття рішень взаємозалежні. Найбільш важливим є те, що планування – це основний засіб, за допомогою якого спортсмен як підсистема чи керований елемент може пристосовуватися до змінюваних умов внутрішнього та зовнішнього середовища. Системний підхід до планування вимагає від тренера визнання того, що здатність до творчої діяльності не є рисою окремої особистості (тренера чи спортсмена), її можна набути, оскільки вона певним чином залежить від умов, що існують усередині тренувального процесу.

Організація – одна з функцій керування тренувальним процесом, виконання якої – це забезпечити його всім необхідним для успішного протікання: устаткуванням, інвентарем, формою, засобами, необхідним персоналом.

Ієрархічна структура організації, незалежно від її складності, має кілька рівнів керування з передачею інформації зверху вниз. Усі елементи організації не мають рівних статусів. В умовах діяльності лінійної організації наявний централізований елемент керування. Основний принцип ефективності формальної організації, яким є

IV. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

навчально-тренувальний процес – це наявність єдності мети тренера та спортсмена.

Виконання організаційних функцій пов'язане зі здійсненням діяльності як тренером, так і спортсменами. Вихідними передумовами виконання організаційної функції організації є такі фактори:

- урахування тренером своїх можливостей - потенційних і реальних, а також індивідуального ресурсу спортсменів і матеріальних резервів;
- об'єктивні вимоги до спортсмена.

Необхідною умовою виконання організаційної функції є правильне спілкування викладача зі студентами, тренера зі спортсменами. Процеси керування й організації діяльності тренера і спортсменів не існують ізольовано, а органічно переплітаються між собою.

У навчально-тренувальному процесі робота поділяється на складові – ОФП, СФП, технічні, тактичні та інші види підготовки. Тому для успішного проведення тренувальної роботи необхідна координація дій. Діяльність тренера щодо координації роботи спортсменів становить сутність керування у спортивно-педагогічних системах.

Для досягнення мети дії тренерів і спортсменів повинні бути скоординовані на вертикальному поділі праці і відповідальності кожного по горизонтальній реалізації. Проте керування в тренувальному процесі являє собою особливий вид діяльності.

Під мотивацією у керуванні розуміється система факторів (спонукальних причин), що сприяють виконанню визначеного завдання. Це поняття використовується для пояснення послідовності поведінкових дій, спрямованих на вирішенні завдань, що можуть змінюватися залежно відрізних ситуацій, зокрема і станів спортсменів. Мотивація як одна з функцій керування істотно значення при вирішенні тренувальних завдань, від яких залежить досягнення мети, і визначається взаємозалежною роботою тренера з спортсменами.

Мотивація – це процес спонукання себе й інших до діяльності для досягнення індивідуальних чи спільних цілей. Підставою для мотивації може бути винагорода. Внутрішню винагороду дає сама тренувальна робота – досягнення результатів, їхня значимість, самоповага, подолання негативних стресових ситуацій. Зовнішня винагорода – це форма оцінки діяльності тренера і спортсмена щодо адміністрації, суспільства, засобів масової інформації. Вона виявляється у вигляді фінансового, матеріального заохочення, похвали, нагород, почесних звань, визнання, а також додаткових форм – укладання вигідних контрактів, поліпшення умов тренування, побуту.

Основне завдання викладачів, тренерів – створення у спортсменів внутрішнього спонукання до активної тренувальної роботи через позитивну мотивацію щодо її стимулювання. У практичному змісті варто розрізняти поняття мотиву і стимулу. Їх часто ототожнюють, однак за своїм змістом вони різні. Мотив – це спонукання до виконання визначеної діяльності і вчинку, в основі яких лежать потреби людини. Система мотивів утворює мотивацію поведінки спортсмена. При цьому характер мотивів може бути різним, але об'єднати повинна єдина мета.

Мотивація може виконувати системоутворюючу функцію, додаючи діяльності визначений особистісний зміст. Під мотивуванням розуміється звичайне створення у виконавців внутрішніх психологічних спонукань до тренувальної діяльності спортсмена і тренера. Важливими факторами є зацікавленість, задоволеність і потреба в роботі.

У стимулюванні, на відміну від мотивування, йдеться про спонукання спортсменів до тренувальної роботи за допомогою зовнішніх факторів. Звичайно, це матеріальне і моральне стимулювання.

IV. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

Функція мотивування у керуванні зводиться до реалізації послідовних поведінкових дій, за допомогою яких вирішуються управлінські завдання, що змінюються за певних умов. У процесі керування вона є однією із найскладніших, оскільки діючою особою є особистість спортсмена.

Функція контролю забезпечує досягнення системою визначеної мети. Контроль включає встановлення стандартів як загальних, так і індивідуальних щодо виміру реально досягнутих результатів і проведення корекцій, якщо отримані результати відрізняються від установлених стандартів.

Під контролем розуміється не прагнення тренера знайти будь-які неправильні дії спортсмена, а своєчасна допомога у вигляді схвалення, заохочення, інших стимулюючих факторів.

Під час перспективного планування тренувального процесу доцільно визначити фактори, що можуть призвести до помилок, тобто заздалегідь виділити форми контролю, що дозволяють прогнозувати їхнє виникнення.

Наявність усіх форм контролю обов'язкова – оперативного поточного, етапного і перспективного. Якщо з цієї сукупності усунути будь-яку функцію контролю, то можливе порушення не тільки цілісності всього навчально-тренувального процесу, спрямованого на досягнення мети, але і зв'язків між окремими блоками.

Кожен тренер намагається досягти успіху в роботі, використовуючи можливості свої і спортсмена. Але при цьому він повинен володіти своїми емоціями, налаштовувати себе на виконання запланованих завдань і обирати потрібну тактику взаємин. Якщо тренувальний процес показує, що спортсмен досягає більш високих результатів чи показників оцінки фізичної кондиції, то це не означає, що тренер повинен прагнути покращити результати за рахунок збільшення обсягу чи інтенсивності навантаження. Варто об'єктивно оцінити, чому це відбувається, і якщо результати починають поліпшуватися раніше запланованих термінів, то необхідно терміново зробити аналіз тренувальної роботи й одержати відповідь. Залежно від причин вносяться корективи у планування тренування – продовжувати за колишнім планом, знижувати чи збільшувати які-небудь параметри навантаження. Якщо незаплановане зростання результатів відбувається внаслідок поліпшення техніки виконання основної дії, то це позитивний момент і коригування в навантаження вносяться з урахуванням економізації функцій координації рухів, тобто знижуються фізичні витрати. Тут варто зважати на те, що планування етапу удосконалювання технічної майстерності найбільш варіативне, оскільки неможливо заздалегідь передбачати терміни оволодіння спортсменом складних технічних елементів. Доки закони координації рухів у спорті вивчені недостатньо і основна проблема у керуванні тренуванням пов'язана з технічною підготовкою спортсмена.

Ефективність тренування в цілому залежить від спортсмена. Тому тренер повинен бути особливо чутливим до напруження і визначення стану своїх учнів, прислухатися до оцінки їхніх власних рухів, м'язових відчуттів і можливої самореалізації. Враховуючи зворотний зв'язок, у якому особливе значення приділяється думці спортсмена, можна більш ефективно вирішити завдання тренування. У даному випадку функція керування зводиться до того, що тренер уміло направляє і координує дію спортсменів. Спортсмени набувають необхідну відповідальність і самостійність у прийнятті потрібних рішень спочатку під контролем, а потім і без участі тренера.

Оцінка результатів контролю ґрунтується на реальних кількісних критеріях. Тренер звертає увагу на найбільш істотні показники, що мають основні значення у визначенні розвитку фізичних якостей, рухових здібностей, формуванні запрограмованих функціональних станів.

IV. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

Здійснення контролю – це постійне порівняння тренером того, що є з тим що повинно бути. Але він дійсний для тих, хто знає, що реально повинно бути, вчасно вказує на це спортсмену, команді та приймає адекватні рішення.

Контроль за ходом тренувального процесу є безупинним. За наявності постійного контролю можна оперативно одержувати дані про успіхи і можливі невдачі та зробити висновки на майбутнє - контроль визначає успішність протікання тренувального процесу. Оцінка основних результатів виконання навантаження і надбання нових функціональних станів, згідно з визначеними завданнями, у періодах і на етапах тренування набуває функцію цілеспрямованого контролю.

Висновок. Контроль – одна з управлінських функцій, що забезпечує досягнення цілей спортсмена. Він необхідний для одержання інформації про усі види підготовки і функціональних станів спортсмена і дозволяє приймати об'єктивні рішення щодо, корекції навчально-тренувального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верхошанский Ю.В. Программирование и организация тренировочного процесса. – М.: Физкультура и спорт, 1985. – 176 с.
2. Гвишиани Д.М. Организация и управление. – М.: Наука, 1978. – 432с.
3. Рыбковский А.Г. Системный анализ спортивной тренировки : Учебное пособие. – Донецк: ДонГУ, 1994. – 62с.
4. Рибковський А.Г., Терещенко В.І. Управління у спортивно-педагогічних системах: Монографія. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2006.-284с.
5. Терещенко В.І. Організація і управління. – К.: Знання. 1990. – 48с.
6. Тихонравов Ю.В. Теория управления. – М.: Весник, 1997. – 336с.

АНОТАЦІЇ

ФУНКЦІЇ КЕРУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Олександр Терещенко

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

У великому переліку розділів сучасної теорії і методики спортивного тренування та фізичного виховання питання керування у спортивно-педагогічних системах займають особливе місце. Без перебільшення можна сказати, що дана галузь знань, незважаючи на високу потребу, розробляється не так інтенсивно, як вимагає час. Керування у спортивно-педагогічних системах торкається проблеми взаємодії людей, що умовно позначаються як «малі групи». До них належать як спортивні організації, відомства на рівні районних, міських, обласних і частково державних рівнях, так і спортивні клуби, клубні команди різних видів спорту, секції, екіпажі, навчальні, оздоровчі групи, спортивні класи тощо.

Ключові слова: керування, планування, організація, мотивація, контроль.

ФУНКЦИИ УПРАВЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ

Александр Терещенко

Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова

В большом перечне разделов современной теории и методики спортивной тренировки и физического воспитания, вопрос управления в спортивно-педагогических системах занимает особое место. Без преувеличений можно сказать, что данная сфера знаний, не смотря на высокую потребность, разрабатывается, не так интенсивно, как требует время. Управление в спортивно-педагогических системах касается проблемы взаимодействия людей, которые условно называются как «малые группы». К ним относятся как спортивные организации, ведомства на уровне районных, городских, областных и частично государственных уровнях, так и спортивные клубы, клубные команды разных видов спорта, секции, экипажи, научные, оздоровительные группы, спортивные классы и т.д.

Ключевые слова: управление, планирование, организация, мотивация, контроль.

In the big number of chapters of modern theory and method of the sport training and physical education, question of the governing in sports teaching systems take the special place. We can say without an exaggeration that this branch of knowledge, despite its high need, is developed not as intensive, as the time requires. Governing in sports teaching systems deals with the problem of communication between people, who are conditionally called as "small groups". Sports organizations, local, regional, district and partly state offices, sport clubs, club teams of different kinds of sports, sections, crews, educational and health groups, sports classes, etc belong to this term.

Key words: government, planning, organization, motivation, control.

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-СПОРТСМЕНІВ ШЛЯХОМ ВРАХУВАННЯ ЇХ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ

Андрій Титович

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Постановка проблеми. У професійній і спортивній діяльності фахівців найменш вивченим залишається питання про те, який позитивний результат впливу психічного стану суб'єкта як чинника його психологічної сфери? Для відповіді на це питання необхідно ретроспективно розглянути виникнення вчення про психічні стани людини та усвідомлення їх ролі в її діяльності.

Виявляється, чим більш значуща для людини у біологічному або соціальному плані діяльність, тим більше проявляється роль її психічного стану. Так, ще в 60-ті роки минулого сторіччя була показана роль психічного стану людини та її вплив на діяльність [6]. Саме тому з метою підвищення надійності та ефективності значущої для людини діяльності необхідно дбати про оптимізацію її перед робочого і робочого стану [4,5]. Ось чому вирішення проблеми психічних станів, які попереджають діяльність та супроводжують її, має велике практичне значення в психології і практиці спорту [10].

Для контролю і керування психічним станом людини, як суб'єкта діяльності, а необхідна умова для вирішення практичних завдань підвищення ефективності діяльності.

Саме потреби практики і зумовили те, що проблема психічних станів найбільший розвиток отримала у прикладних дослідженнях.

Згідно діалектико-матеріалістичного розуміння детермінізму в психології, зовнішні впливи викликають той чи інший психологічний ефект не прямо і безпосередньо, а за посередництвом внутрішніх умов. Найважливішим компонентом цих внутрішніх умов є психічний стан суб'єкта, що характеризує його в даний відрізок часу і накладає певний відбиток на протікання психічних процесів [7,10].

Розпочинаючи з 60-х років минулого сторіччя у різних прикладних дослідженнях з психології стала вирішуватись проблема психічних станів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психічного стану з фізіологічної точки зору переконує, що це процес, який протікає на певному рівні збудження чи гальмування, або це мозаїка - в межах однієї будь-якої аналізаторної системи або кори головного мозку в цілому (розлите гальмування - сон, розлите збудження - неспання). Фізіологічною основою психічних станів є функціональні рівні (фазові стани) кори великих півкуль головного мозку. За характером виникнення психічні стани можуть бути умовно рефлекторними і безумовно рефлекторними. Вони формуються в певних обставинах (під дією подразників середовища) або під впливом внутрішніх станів організму [9].